GAZET'A TRANSILVANIEI.

Gazet'a ese de 2 ori: Joi'a si Duminec'a, Fói'a, candu concedu ajutóriale. — Pretiulu: pe 1 anu 10 fl., pe 1/4 3 fl. v. a. Tieri esterne 12 fl. v. a. pe unu anu séu 2 1/2 galbini mon. sunatória.

Anulu XXXVII.

Se prenumera la postele c. si r., si pe la DD. corespondenti. — Pentru serie 6 cr. Tax'a timbrala a 30 cr. de fiacare publicare.

Nr. 58. **Brasiovu 21/9 Augustu** **1874.**

Adunarea generale a Associatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.

II. Siedinti'a de Marti in. de am. la 11 Augustu, de si mai pucinu cercetata, decatu cele precedente, fù multu interesanta prin escelentele dissertatiuni ale dloru Z. Bolu, despre cas'a romana, si I. V. Rusu, despre Samuilu Clainu.

Ambele dissertatiuni, compuse si lucrate cu multu studiu si de unu mare pretiu, fura ascultate cu mare placere si adesu intrerupte de cele mai scomotóse aplause. Traiésca ambii d-ni dissertatori si autori!

Ar' mai fi urmatu dissertatiunea d-lui I. C. Dragescu, — de siguru de unu sugetu interesantu, — dér', regretamu, scurtimea timpului nu permise a poté audi si acelu discursu, — speramu inse, ca ce vine, nu remane!

Finindu-cu dissertatiunile, adunarea trecù apoi la alte agende ale sale si anume: se dede cetire reportului com. pentru censurarea socóteloru.

Adunarea iea spre placuta scire, ca socótelele si lucrarile comitetului au fostu corecte. Se traiésca!

Reportoriulu com. pentru inscrierea membriloru, cetesce numele membriloru noi, si face socóta despre banii incursi; adunarea constatandu resultatulu imbucuratoriu ii primesce cu se traiésca!

Comissiunea bugetaria, prin reportulu seu, propune a se mai scadè 100 fl. din remuneratiunea secr. alu II., pentru acoperirea altoru spesse; — dupa o scurta desbatere, se primesce. — Dlu Gavrilu Maniu, cá insarcinatu din partea romaniloru din partile si opidulu Lapusiului-ungurescu, — dupa ce face istoriculu acelei scoli si arată luptele si periculu, in care se afla adi numit'a scóla romana, propune resp. cere: a se votá unu adiutoriu de 200 fl. pentru scól'a romana din Lapusiulu ungurescu. —

Adunarea votà sum'a amintita. —

Urmà apoi reportulu com. pentru propuneri. Ací se incinse o desbatere mai interesanta. —

Desbaterile apoi s'au continuatu dupa amédia.

Propunerile de mai mare interessu fura urmatóriele:

Dlu I. c. Puscariu propune, ca: „Associatiunea resp. comitetulu ei, — provocandu toti redactorii diarialoru romane, atatu cei de acuma, catu si pre cei, cari au redigiatu candu-va vr'unu diariu rom., séu appellandu la publiculu rom. — se procure tóte diariele romane aparute pana acuma din cóce de Carpati;" se primesce cu amandamentulu dlui Dr. I. Hodosiu, cá pentru venitoriu se se róge toti redactorii rom. a tramite cate unu exemplariu si pentru bibliotec'a Associatiunei. —

Dlu Dr. Silasi, propune: ca, celu ce va dovedí, ca prin staruinti'a lui frecuentéza celu pucinu 10 copii romani scól'a rom., se se remunereze cu 100 fl. — Se primesce cu acea schimbare, ca remuneratiunile se nu se faca in bani, ci prin diplome de recunoscintia.

Propunerea dlui Ciaclanu, de a se face unu conspectu gen. despre tenerii, carii s'au bucuratu de beneficiale Associatiunei, ca adeca unde suntu, ce positiuni au s. c. l. s'a primitu unanimu; dér' a dlui Lapedatu relativu la adunarea, resp. spriginirea si cultivarea melodieloru rom. si preste totu a musicei nationale — s'a luatu la placuta scire, pana la tempuri mai favorabile. —

Totu cu acést'a ocasiune se respunse si la interpelatiunea dlui Mezei, relativu la netienerea adunarii gen. in anulu trecutu. — Dlu Mezei odata cu capulu nu se multiumí cu responsulu, — dér' adunarea lu primí cu unanimitate.

Dupa aceste urmà bine simtit'a cuventare a presiedintelui, prin care demisionéza cu intregu comitetulu, provocandu adunarea a trece la actulu celu mai importantu, adeca la alegerea comitetului pre anii urmatori. Siedinti'a se suspinde pe 10 minute. Presiedintele parasesce adunarea si astufeliu dupa 10 minute siedinti'a se redeschide prin vice-presiedintele.

La propunerea dlui I. c. Puscariu adunarea generala realege cu unanimitate intregu comitetulu de anu, afara de doi, in loculu caroru se alegu d-nii Dr. A. Brote si I. Candrea, celu d'antaiu de controloru, ér' cestu din urma de membru suplentu. — Fiindu-ca inse presiedintele nu erá de facia, adunarea alege o deputatiune, care se-lu incunoscintieze despre resultatulu alegerei, si se-lu róge, cá se primésca si pe viitoriu acést'a functiune. — Peste cate-va minute deputatiunea se re'ntórce cu imbucuratóri'a veste, ca Exc. S'a dlu baronu Ladislau B. Popp a primitu increderea depusa intrinsulu, la ce adunarea erupse in repetite de „se traiésca." —

La propunerea dlui Majoru adunarea, nu scimu din ce motivu, si cu fog'a decide tienerea filitóriei adunari generele la Lugosiu in Banatu.

Marturisimu, ca nu intielegemu. Dér' despre acést'a, alta data. —

Aceste suntu dóra momentele mai remarcabile din acést'a adunare. —

Preste totu adunarea a decursu in cea mai buna contielegere si ordine. — Fratii deveni -si au implinitu detoriintiele loru nationali dupa cea mai buna vóia, si peste asteptare, pentru acea si primésca sincerele nóstre multiumiri. Sexulu frumosu inca a fostu bine representatu, precum si tenerimea. Cea ce ni-a mai placutu la acést'a adunare a fostu cordialitatea, fratietatea si bun'a intielegere, ce plana a supra toturoru. Dè ceriulu, cá de adi incolo se fia totu astufeliu!

Cu atata inca n'amu finitu. —

Sér'a a urmatu balu, dauna numai, ca s'a inceputu cam tardiu si s'a intreruptu prin tragerea loteriei dupa mediulu noptii, — cu tóte aceste junimea nóstra nu se va poté plange de repausu.

Venitulu curatu alu concertului si alu balului, precum amu intielesu, e aprópe la 300 fl. —

Dér' inca neci cu atat'a n'amu finitu.

Alt'a di Mercuri la 12 Augustu o parte insemnata, cá la 150 de persóne, dintre óspetii veniti la adunare, intreprinsera una escursiune in muntii romantici la Petrosieni, unde avù locu si unu banchetu curatu romanescu. De sine se intielege, ca toaste inca nu au lipsitu, pentru Inalt. imperatu r., presiedinte, comitetu, dame romane ma si pentru toti romanii din lume s. c. l.

Caletori'a in colo si incóce prin romanticele tienuturi ale scumpei nóstre patria Transilvani'a va remané cá o dulce suvenire in anim'a fia-carui'a. —

Abiè alt'a di Joi in 13 Augustu se dissolvà coloni'a romana si fini serbatórea cea marétia natiunala si de scumpa suvenire.

Us'a ni-a dorutu la acést'a festivitate nationale, acea adeca, ca stapanii dilei oprira orce insemnu, ce n'ar' fi ungurescu.

Dér' fia! Animele nóstre cu tóte ordinatiunile silnice, si de acuma voru bate totu numai romanesce! U . . . . . .

Brasiovu 24 Aug. c. n. 1874.

Dóue acte de importantia istorica in baseric'a gr. or. se publica in „Telegrafu" si „Albina." Actulu abdicarii metropolitului de Sibiiu Procopiu Ivacicoviciu, primindu patriarchatulu serbescu, si

„Circulariulu de convocarea consistoriului metropolitanu gr. or. pre 19/31 Augustu a. c. in Sibiiu, care suna asia:

„Nr. 302/1874 pres./ex.

P. T. D-le!

Dupa-ce Excelenti'a Sa, Inaltu Présantitulu Archiepiscopu si Metropolito alu nostru Procopiu Ivacicoviciu, s'a alesu de Congressulu basericescu nationale serbescu, la 31 Iuliu a. c. si s'a intaritu de Maiestatea Sa pré induratulu nostru imperatu si rege apostolicu, cu pré inalt'a resolutiune din 6 Augustu a. c., intru Metropolitu-Patriarchu alu serbiloru, renunciandu mai nainte Inaltu Présanti'a Sa la demnitatea de Archiepiscopu si Metropolitu alu romaniloru ortodoxi din Ungari'a si Transilvani'a, amesuratu provocarii facute din partea in. ministeriu ung. reg. de cultu si instructiune publica, si dupa-ce Inaltu Présanti'a Sa prin actulu subscrisu in Carlovetiu, la 1/13 Augustu a. c., afiatoriu in manele mele, si-a adressatu solemn'a sa resignare si de adreptulu catra Venerabiliulu Consistoriu metropolitanu: asiá in calitate de Archiereu mai betranu, pre bas'a §§-loru 156 si 161 din Statutulu organicu, convocu consistoriulu metropolitanu plenariu pe 19/31 Augustu a. c. la Sibiiu, in resiedinti'a metropolitana la 9 óre de demanétia, spre a se pune la cale dispusetiunile necesarie pentru reintregirea scaunului archiepiscopescu si metropolitanu, remasu in vacantia.

Deci, prin acést'a P. T. DTa esti poftitu de a luá parte la predis'a siedintia a Consistoriului metropolitanu plenariu la terminulu si loculu susu amintitu, binevoindu a me incunoscintiá pe post'a prima, déca Te inlesnesci, séu nu, a Te infaciosiá.

Prelanga care impartasindu-Ti binecuventarea archiereésca sum alu P. T. DTale.

Caransebesiu, in 5/17 Augustu 1874.

binevoitoriu

Ioanu Popasu m. p.

episcopulu Caransebesiului"

Brasiovu in 20 Aug. 1874.

Cetitorii „Gazetei" -si voru aduce aminte, ca dela 1872 incóce de mai multe ori s'a vorbitu despre o intrevenire a comitelui Melchior Lyonyai — pe atunci ministru-presiedinte ungurescu — cu metropolitulu gr. c. romanu din Blasiu, cu scopu, de a se informá despre postulatele pretinse de romanii din Austro-Ungari'a facia cu sistem'a legislativa si administrativa inaugurata prin dualismu, concordatulu politicu din 1867. —

Pana acum publiculu inse nu erá informatu despre natur'a si cuprinsulu informatiuniloru, ce comitele Lyonyai primise dupa acea intrevenire, — se sciá numai despre altu memorandu informativu, publicatu in „Gazeta" intregu, si prelucratu de unu

comitetu sibiianu, apoi substernutu ministeriului ungurescu totu in acceasi causa; — pe cum se vede totu in urm'a provocarei (directe ori indirecte cine mai póte sci,) a mentionatului barbatu de statu. —

Déca numitulu ministru-presiedinte a provocatu si pe alte notabilitati romane se-i substérna informatiuni, spre a le compará intre o lalta, si afandule varie spre a poté dice imperatorelui, ca romanii nu sciu ce voiesca, ca conducatorii loru inca nu suntu chiari despre estensiunea aspiratiuniloru poporului romanu etc. etc. nu scimu; — constatamu numai, ca press'a romana de tóte nuantiele, — in totu tempulu acestoru optu ani de robia n. babilonica, totu prin principialé asiadiate in mentionatele memorande au informatu opiniunea publica a maghiariloru si a barbatiloru de statu austro-unguresci, principia, cari numai in cera mai multu ori ceva mai pucinu in aplicatiunea loru practica, si in form'a stilistica a memorandeloru, diferéza incatu-va, — in esenti'a loru inse, potemu dice, ca suntu identice. — Ambele combatu nóu'a conceptiune de statu „maghiaru," si vorbescu din punctu de vedere alu conceptiunei de statu „unguresc." —

Scriemu aceste in 20 Aug., serbatóri'a resp. a Regelui Stefanu, organisatorelui primu alu Ungariei, si tienemu de una ironia, candu stranepotii lui, pe de o parte o serbéza cu pompa, ear' pe de alt'a parte deformeza totalminte fundamentele politice puse de elu. — Suntemu convinsi, comca, candu astadi ar' reinviá S. Stefanu, ar' loá baltagulu si reimprospetandule maxim'a politicei sale cu cuvintele: „Regnum unius linguae fragile et imbecile est," ar' alungá tóta clic'a ultramaghiara din parlamentu in tóte partile hemisferei; si s'ar' alaturá principialoru politice manifestate de noi chiaru si in acestu memorandu, pe care lu retacuramu, cá una ce pre bine cunoscutu romaniloru de constantia catonica.

Dupa acestu preludiu publicamu memorandulu subscrisu de Excel. Sa archiep. si metropolitulu Dr. Vancea, de dd. G. Baritiu, Il. Macellariu si I. Ratiu:

Memorandulu

din Blasiu, de ddo 3 Iuliu 1872.

Inaltulu regimu alu Mai. Sale imperatesci si apostolice regesci, inspiratu de dorinti'a nobile de a vedé si pe natiunea romana indestulata si fericita, a binevoitu a dá subscrisiloru placut'a ocasiune, de a-si descoperí in acestu respectu opiniunile loru individuali, si anume a indegetá caile si midiulócele acelea, prin cari credu densii, ca déca s'ar' realisá, ar' fi in stare de a impaciuí spiritele, a restabilí increderea reciproca si a sterge efectele doreróse ale unui trecutu nefericitu.

Subscrisii saluta acésta generósa initiativa a Regimului Mai. Sale cu bucuria si o intempina cu promtitudine atatu mai mare, cu catu credu mai multu, ca precum ei, asiá si toti ceilalti locuitori de nationalitate romana din marele principatu alu Transilvaniei, suntu inspirati de aceeasi dorintia leale si ferbinte, de a vedé complanate tóte diferintiele si delaturate causele, cari au produsu si mai producu profunda neindestulare cu situatiun'a de facia, si cari facu, cá natiunea romana se fia ingrigita de viitoriulu seu in presente, cá si in epocele cele mai critice; pentrucá cu atatu mai curundu se ne ajungemu scopulu ce ni amu propusu, de a supune la cunoscinti'a Regimului Maiest. Sale acelea cali si midiulóce, care credemu noi, ca ar' fi de natura, de a impaciuí si indestuló pe nefericit'a nóstra natiune, semtimu necessitatea de a indegitá si totu una-data a disipá unele neintielegeri ce ni se paru nóua, ca ar' predominá si ar' produce de un'a si alt'a parte neincredere si suspitiune.

S'a sustienutu precum scimu noi, la multe occasiuni, ca natiunea romana nu ar' voi se accepte din partea sa art. de lege XII din 1867, adeca acelu nou pactum conventum, acelu nou dreptu fundamentalu de statu, prin carele regatulu ungurescu -si regulase relatiunile sale de statu catra cealalta parte a monarchiei. —

Dupa modest'a nóstra opiniune supositiunea acést'a nice intr'unu respectu nu are locu. Nime pe lume n'a intrebatu pana astadi pe natiunea romana din Transilvani'a, nice cá pe un'a individualitate natiunale, representata in vre-unu modu séu altulu, si nici cá pe un'a parte constitutiva in sistem'a marelui principatu alu Transilvaniei: déca dens'a voiesce séu nu se accepte totu acést'a lege de statu? Pentru ca, despre 9—10 deputati de natiunalitate romana din Transilvani'a, cari au participatu la diet'a de incoronare a Ungariei intre 1866—1868, nu se va poté sustiené nice un'a-data, ca aceia ar' fi fostu espresiunea vointiei nationali.

Mai nainte la una alta ocasiune de asemenea natura, natiunea romana din Transilvani'a fusese intrebata de catra regimulu Maiest. Sale atatu prin midiulocirea unui congressu nationale, tienutu in Apriliu 1863, catu si prin diet'a Transilvaniei.

Ce e dreptu, Romanii Transilvaniei s'au declaratu cu acea ocasiune pentru unitatea imperiului in sensulu celoru 2 acte mari de statu din 20 Oct. 1860 si din 20 Februariu 1861, nice una data inse in sensu absolutisticu, si totu deaun'a cu conditiuni bine precisate, de a se conservá individualitatea politica si autonoma a marelui principatu alu Transilvaniei, cum si de a se trece in legile fundamentali de statu conditiuni secure de essistintia nationale pentru Romani.

Dupa ce inse Maiestatea Sa imperiale si regésca, condusa de cele mai inalte interese de statu, credi cu acelea suntu mai bine assecurate cu sistem'a cuprinsa in art. XII, noi din partea nóstra nu vedemu nice una causa, pentru care, natiunea romana se nu accepte acea sistema si se nu voiésca a se conformá ei, indata ce in cadrulu aceleiasi va fi assecurata a ei individualitate natiunale.

Asiá dér' nóua ni se pare, ca din caus'a legei fundamentali, cuprinsa in art. XII, nu ar' fi nice un'a dificultate de a pervení la scopulu ce -si a propusu inaltulu Regimu cu respectu la natiunea romana.

A dóu'a presupunere este, precatu amu adiatu noi, ca romanii din Transilvani'a ar' tinde a pericliitá intregitatea Coronei unguresci.

Acést'a presupunere, precatu se aude mai desu, tocma pe stat'a e de vaga, incatu noi nu ne potemu retiené cá se nu o reducemu la una simpla denuntiatiune falsa, calumnia inventata si repetita de atatea ori, de cate ori natiunea romana -si reclama drepturile sale in patri'a comuna. — Este lucru fórte tristu, dér' pré usioru de esplicatu, ca precum in alte parti ale lumei, asiá si in Transilvani'a, unele classe de ómeni, dedate din timpuri vechi a dominá preste romani si a-ii calcá pe cerbice, cauta preteste diverse, spre a li impune érasi jugulu sub un'a séu alt'a forma.

Dér' nu este acest'a midiuloculu, si nu va fi nici una-data, la nici unu poporu din lume, ajunsu la cunoscintia de sine, de a-lu conservá in fidelitate catra statu si tronu.

Nu calumni'a, si nice persecutiunile voru indulci si atrage pe ómeni catra unu statu ori care.

Intre anii 1860—1863 inca s'au mai auditu denuntiatiuni de natur'a celoru atinse la loculu acést'a. Pe atunci inse Regimulu Maiestatiei Sale a disu:

„Stá la vointi'a si in puterea nóstra, de a satisface dorintiele Romaniloru fora urma de pericliitare a statului — asiá, incatu ei se -si tiena de gloria si fericire a fi si a se numí concetatieni si acestui statu, a -si versá pungile si sangele loru pentru conservarea si infloririea lui, si a nu mai avé alte aspiratiuni in viéti'a loru. —

Pe atunci Regimulu incepuse a -si implini promissiunile, si romanii a se simtí ceva mai fericiti.

Cu cestiunea intregitatii Corónei unguresci se aduce in nexu si unirea Transilvaniei cu Ungari'a, cu adausu inse, ca natiunea romana din Transilvani'a o ar' combate la tóte ocasiunile.

Este pré adeveratu, ca nu numai inteligínti'a romana, ci chiaru poporulu a protestatu la tóte ocasiunile in contra uniunei Transilvaniei cu Ungari'a. Se fia inse bine constatatu, din tóte actele cate au emanatu in acést'a cestiune dela natiunea romana Transilvana, incependu din an. 1848 pana in diu'a de astadi, ca romanii nu au combatutu nici una-data uniunea in principiu, ci din contra ei au recunoscutu in tóte timpurile acea uniune, care -si are bas'a sa in legea fundamentale a Transilvaniei, adeca in Diplom'a Leopoldina; cea ce inse nu voiesce natiunea romana, si nu a voitu nici una data, este: uniunea cea improvisata, fortiata, neconditionata, acea uniune, care este identica cu unificarea totala, fora picu de respectu la miile de interesse provinciali, locali, cum amu dice esclusivu transilvane, crescute ori si cum din pamentulu ei in cursulu mai multoru secle, si complicate atatu de multu, incatu regularea si complanarea loru nu se póte realisá aiurea, de catu numai in laintrulu Transilvaniei, aci a casa, in un'a dieta provinciala, pe viitoriu cá si in trecutu in unu periodu lungu de siepte sute de ani.

Asiá dér', despre acésta specia de fusiune tienu romanii, ca este stricatiósa din mai multe puncte de vedere.

La loculu acest'a s'ar' poté pune intrebarea ca: déca romanii transilvani au recunoscutu totudeaun'a unu feliu de uniune a Transilvaniei cu Ungari'a si déca ei nu suntu straini de catra ea in principiu, pentru ce nu au aretatu una-data modalitatea, conditiunile, sub cari ar' fi ei aplecati a o adoptá?

La obiectiunea acést'a respunsulu este usioru: Romanii n'au fostu intrebati nice una-data despre uniune, ci in mani'a tuturoru protesteloru nationali, s'a facutu totulu „de nobis sine nobis." — In anulu 1863, candu ar' fi fostu ocasiune, de a participá la pertractarea acestei cestiuni, assistenti'a uniunei a fostu negata chiaru de Regimu.

In anulu 1865, candu érasi Regimulu o dede in desbaterea dietei din Clusiu, atunci votulu romaniloru, depusu in Decembre pe mas'a dietei prin metropoliti si prin ceilalti membri dietali de nationalitate romana, fù desconsideratu si delaturatu cá si in 1848.

Chiaru si diet'a Ungariei din anulu 1848 a prevediutu in art. VII, § 5, necessitatea de a se specifiká — conditiunile uniunei, si a presupusu una conventiune, séu contractu de statu intre ambele aceste tiere, intre limitele santiunei pragmatece. Numai urmare consecinte este, ca nerespectarea acestoru prevederi si proclamarea precipitata a uniunei in diet'a Transilvaniei, a produsu cele mai deplorabili efecte, cari pe langa una prudentia si moderatiune, dictata de natur'a lucrului si de tóte conjuncturile politice de atunci, s'ar' fi potutu evitá fórte bine si spre salutea tuturoru. —

Pre catu ne suntu nóua cunoscute opiniunile si chiaru convictiunile predomnitórie ale romaniloru din Transilvani'a, apoi ei in cestiunea uniunei vedu una intrebare de viétia si de mórte pentru esistinti'a loru nationale, carea li si tiene in grigia si ancsietate perpetua.

Din acésta causa densii nu incetédia a pretinde formularea si fixarea conditiuniloru uniunei, cum si turnarea loru in una lege fundamentale de statu, care se-si aiba valórea sa pentru totu venitoriulu si se remana scutita si aperata pentru totu deaun'a de orce fluctuatiuni si furtune politice, mai aparata si respectata de catu fusese chiaru si diplom'a Leopoldina din 1791. Prin lege fundamentala de statu, dér' nu prin legi — cá se dicemu asiá — efemere, cari astadi se aducu si preste cati-va ani se delatura prin maioritati totu efemere, credu romanii ca -si voru poté conservá si scuti essistinti'a loru nationale, si chiaru essistinti'a si

inflorirea religiunei. — In acestea convictiuni ale sale, natiunea romana din Transilvani'a fusese confirmata chiaru si prin pré inaltele promissiuni facute de repetite ori, si anume prin actele de statu din 20 Oct. 1860, cum si prin cele din 21 Apr. — 4 Maiu si 15 Iuniu 1868. —

Abstractiune facundu asta-data dela alte conditiuni ale Uniunei, cari se reducu la tiér'a intrégă, cá atribute ale autonomiei, ne vomu permite a enumerá la loculu acest'a numai acele conditiuni, pe care dorescu romanii a le vedé trecute si assecurate in un'a lege fundamentale de statu, ér' acelea suntu: —

A. In respectu politicu.

1. Recunóscerea limbei de limba officiósa, alaturea cu limb'a maghiara, in tóte affacerile interne ale Transilvaniei, de orce natura ar' fi acelea, in modulu precum se recunoscuse acesa in an. 1863/4.

In partea cea mare a Transilvaniei functionarii au trebuintia numai de 2 limbe, adeca de cea maghiara si cea romana. — Dupa noi, unu functionariu, care nu e in stare a mai invetiá pe langa limb'a materna celu pucinu inca un'a din cele 2 limbe, acel'a nu merita a fi pusu in functiune publica. Acestu principiu se adoptase, si in parte se si aplicase chiaru, si sub sistem'a absolutistica, ér' sub cea numita Schmerlingiana s'a realisatu cu celu mai bunu successu. — Din tóte limbele cate se vorbescu in tierile Corónei unguresci, limb'a romana este — dupa judecat'a tuturoru barbatiloru competenti, cea mai usióra. — Preste acést'a, limb'a romana stà indata la loculu alu 2-lea dupa cea maghiara, cu avuti'a sa in literatura, si ea face pe sanu ce merge progresse in totu respectulu considerabili in literatura si in scientia; de unde urmédia, ca candidatii pentru functiuni publice au occasiune de ajunsu spre a invetiá limb'a nu numai dela poporulu, cu care vinu in contactu, ci si cu ajutoriulu grammaticei si alu lecturei de carti; ér' candu acésta limba s'ar' propune si in scólele gimnasiali maghiare si in cele germano-sasesci, precum se propune cea maghiara in gimnasiele romanesci, atunciá invetiarea ei ar' fi si cu mai inlesnire, de exemplu: asiá precum se intempla in Belgiu si Elveti'a cu limbele patriei, ér' de cati-va ani incóce chiaru si in Bulgari'a cu limb'a turcésca si cu cea bulgara.

Este impossibile cá milióncle de locuitori se invetia nu'a alta limba dela catera mii de functionari, ci acesti-a trebuie se fia obligati a invetiá limb'a poporului din ale carui punge -si tragu ei platile, pensiunile si tóte celelalte emolumente.

2. Impartirea rechia a Transilvaniei este un'a din cele mai abnorme in tóta Europ'a, de unde si provine un'a multime de inconveniente, lips'a de regularitate in administratiune si conflicte nenumerate. Acea impartire se póte face asiá, in catu cele 3 elemente nationali se fia respectate pe atat'a, pe catu voru suferí marile interesse ale unei administratiuni promte. Necessitatea imperativa a unei impartiri politice nóue a tierei in comitate si resp. in scaune si districte, s'a recunoscutu de repetite ori de catra dietele Transilvaniei, ér' anume in diet'a dela anulu 1863 a venitu formulata cu a 5 propositiune regésca, carea a si fostu pertractata in sectiuni.

3. Lege electorala nóua, conforma si si uniforma pentru tóte classele locuitoriloru, adeca un'a lege din care se lipsésca orce privilegiu de classa si de casta, precum nu lipsesce din amendóue legile electorali Transilvane, adeca: cea din a. 1791 si cea din 1848. — Ambele aceste legi au produsu in totu tempulu cea mai aduncea nemultiamire.

4. Aplicarea barbatiloru de nationalitate romana la tóte functiunile publice ale statului, cate cadu sub denumire, fora alta favóre si preferentia de catu numai acesa ce -si va castigá fia-care individu prin calificatiunea sa, prin meritele castigate in vre-unu servitiu si prin cunóscerea limbeloru patrici.

B. In respectu besericescu.

5. Libertates si reciprocitatea deplina a religiuneï romaniloru in Transilvani'a.

6. Autonomi'a basericeï gr. cat. cu congresse basericesci provinciali si diecesani.

7. Dotarea clerului (romanu) din tesaurulu statului, s'au din fonduri publice.

C. Cu respectu la instructiunea publica.

8. Manuirea si dirigarea autonoma libera si nedependente dela organele statului — a scóleloru elementari si primarie, (normali), pe bas'a confessionalismului.

9. Aplicarea barbatiloru de nationalitate romana la universitatea din Clusiu in numeru paritetica.

10. Decretarea limbei romane de limba paritetica in propunerea studialoru si sciintieloru la aceeasi Universitate.

11. Infiintiarea mai multoru institute publice pentru romani, cu limb'a romana de propunere; — asiá:

a) cate-va gimnasia complete;
b) unele scoli reali, atatu superiori catu si inferiori;
c) scóle agronomice, dintre cari un'a se fia impreunata cu un'a scóla de silvicultura;
d) unu institutu pentru sciintiele montanistice in unulu din tienuturile acomodate spre acelu scopu. —

12. Subventiuni din tesaurulu statului spre ajutorarea scóleloru poporali scapatate.

Acestea suntu punctele de manecare, si resp. conditiunile, despre cari credemu noi, cá se potu luá de basa a impaciuirei spiritelor si a unei reconciliatiuni duratórie.

De altu-mintrea remane cu totulu la intieleptiunea inaltului Regimu, cá despre opiniunile nóstre individuali se -si castige convinctiune deplina prin convocarea unui congressu nationalu din totu cuprinsulu Transilvaniei, carele se fia compusu asiá, in catu se se póta dice cu totu dreptulu, ca elu este espresiunea vointiei nationali.

Acestu modu de informatione esacta despre dorintiele si aspiratiunile nóstre ni se pare cu atatu mai corectu, cu catu l'amu vediutu aplicatu de catra regimulu Mai. Sale cu bunu successu de repetite ori la alte ocasiuni si in alte timpuri. Pentru ca déca la barbatii cei maturi ai natiunei nóstre n'a lipsitu nice una-data amórea catra natiunea loru, tocma pre atat'a inse nu a lipsitu nice sincera vointia de a se conformá cerintieloru mai nalte ale statului si a indeplini fora essitatiune marile obligaminte, pe cari le avemu cu toti catra acelasi. —

(Urméza subscrierile).

— Acum reflecta diariele maghiare la cuprinsulu acestui memorandu. — Dilele trecute cu adunarile reuniuniloru sasesci arci, cu excursiunile loru, banchete, concerte, expositiuni industriali, de flori, fructe, cereali si animali etc. le casiunara una adeverata serbare a unirei poteriloru si cugetelor loru nationali, confortanduse prin progressele vediute si pipaite in toti ramii de cultura si inaintare, la nóue probe de amellorari si investigari. Vomu frundiari in catura si noi dupa ordine din cele desbatute si primite de diverse reuniuni, dintre cari cea a invetiatoriloru cu primirea propunerii, cá in pertractarea religiunei in scólele poporali se se lasse afara, se se expunga totu, ce privesce la divinitatea lui Christosu, 8 article, a semnalatu una lepadare de evangeliu, de si se numescu evang. augsb. —

Pest'a 14 Augustu 1874. Inchiderea parlamentului Ungariei se intemplá prin inrescriptu din 13 Aug., care citinduse in 14 Aug. in ambele casse de diosu si de susu, demisse representantii pe acasa, cari inse, pentru deschiderea sessiunei a trei'a se conchiamara totodata pe 24 Octobre.

Din relatiunea finale a presiedentelui, care cuprinde resultatele activitatii sessiunei trecute, care se reinnoise in 1872, 4 Sept., in totu cuprinsulu loru, inainte de tóte memoramu alci numai resultatulu legei bugetarie asiediata in anulu acesta 1874, dupa care:

Erogandele ordinari suntu:	210.561,095 fl.
Spesele extraordinarie . .	37.214,709 „
Exigintiele de creditu si casse	8.958,023 „

Venitulu accoperirii este inse numai:

Perceptiuni ordinarie	202.755,495 fl.
„ extraordinarie . .	6.868,414 fl.
„ de creditu si casse .	14.393,998 fl.

prin urmare preste totu s'a statoritu unu deficitu sumariu de 32.705,720, care se va accoperi din imprumutulu de statu de 76$^3/_4$ mil. in arg.

Resultatulu de dreptu politicu pentru nationalitati e preste nula, ca-ce li s'a luatu si din dreptulu ce au avutu la indreptatirea de limba, angustanduo preste tóta credenti'a, er' dreptulu de alegere pentru Transilvani'a scortandulu pe diumetate, fl. — Asta e consecinti'a si resultatulu uniunei, pentru care -si rupsera guturile unionistii activistii de tóta categori'a, pana candu au prinsu cu mana desilusionarea. Se caiescu acum, dér' cam tardiu.

Ratiotinare.

Despre venitulu si spesele balului tienutu in farórea scólei principale romane din Lapusiulu-Ungurescu in 2 Augustu a. c. la scaldele dela Stoicani, cu care ocasiune nu indestulu ne potemu esprimá adencu recunoscintia pentru caldorós'a partinire atatu a inteligintiei din regiune, catu si a regiuniloru vecine; in deosebu Chioreiii si astadata imfrumsetiandu-ne balulu cu participarea sa, si multu deobligandu-ne la reciprocitate fratésca, cá totudeaun'a, aratara interessarea sa de scopulu instructiunale; si inca prima-óra Dameloru romane din Carsicu, Cernesci, Cupsieni etc. se datorésce fórte multu pentru elegantia, cu care sciura a decorá preste asceptare acestu balu romanésca. — Primésca recunoscinti'a meritória pentru a-lulu infatigibile si tenerulu de mare sperantia Spt. d. Michailu Hesdatianu of. reg. perceptorale pentru initiativ'a si labórea intreprinsa intru ajungerea scopului — precum si inflacaratulu nationalistu Gabriel Gaborfiu pract. de farmacia pentru conducerea romanésca a jocuriloru — si pre venitoriu cu totu dreptulu asemenea sperandu-se. —

Esprimemu recunoscinti'a nóstra deplina in numele instructiunei populare nationale si inteligintiei maghiare — partii — participatórie, care cugetamu a nu fi condusa de principiile nimicitórie de pace si patria — ultraistice — ci prin impreumutata ajutorare, voiesce inflorirea totoru cetatianiloru fora deosebire de colóre, si care voiesce a se mándrí, candu posiediendu amiceti'a romanului, si pentru sine intru binele comune nu mai pucinu va potó lucrá. Ér' Spt. d. not. cerc. Basiliu Jug'a ne facù multu a-lu respecá pentru nesmiuti'a sa de a familiarisá amórea partinirei scopuriloru filantropice romane si in mass'a poporului infaciosiandu-se in fruntea catoru-va familie romane fruntasie din poporu, pentru cea ce nu indestulu potemu apretiuí intru recunoscintia fapt'a sa adeverata romanésca.

Prin aceste balulu din 2 Augustu intrecù in speranddrea sa si ajungerea scopului prefiptu pe tóte de pana acuma, incassandu-se dela participatorii in persóna in sér'a de 2 Augustu 118 fl. v. a., ér' mai tardiu au fostu tramisi dela Spt. d. jude procesuale Vasiliu Mustea 2 fl., dela On. d. Sigismund Mátyás pretiu ref. 2 fl., dela M. On. d. Gabriel Mustea pretiu si familia 4 fl., dela Spt. d. Mich. Hesdatianu of. reg. jud. 1 fl., dela M. On. d. Vasiliu Mustea teologu 1 fl. v. a., adeca 10 fl. v. a. si asiá sum'a totale a perceptiunei face 128 fl. v. austr. din care subtragundu-se spesele facute: musicantiloru 19 fl., lustrarea salei, carausiului pentru esportarea celoru necessarie, espeditiunea invitariloru 9 fl. — 300 buc. invitari à $2^1/_2$ cr. 7 fl. 55 cr. adeca spessele totale facu 36 fl. 47 cruceri prin urmare venitulu curatu face 91 fl. 53 cr. v. a., care se a si immanuatu perceptorelui scólei pentru dispusetiunile ulteriore.

Lapusiulu-Ung. 13/8 1874.

In numele comitetului arangiatoriu
Petru Codeus,
profes. diriginte, cá cassariu.

Nontati diverse.

— **Cu nr. 838** se fece cunoscutu din partea inspectoratului din Dev'a cu datu 18 Aug.,

ca examenulu de calificatiune de invetiatoriu in institutulu preparandialu de statu, in Dev'a, se va tiené incependu dela 29 Sept. a. c. Preparandii doritori a se supune axemenului cum si invetiatorii ordinari insinuandusse cu documentele recerute, se voru primi in **28 Sept.** pana la amédia, de catra D. Inspectore r.

Convocare.

Din partea subscrisului comitetu cercuale se convóca adunarea generala pentru despartiamentulu IV alu Associatiunei transilvane pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu in comun'a Cutu (Kutfalva) in comitatulu Albei inferiore **pe 13 Septembre 1874 st. n.**, la care toti p. t. membri si binevoitori ai Associatiunei transilvane din acestu despartiamentu se invita a luá parte.

Din siedinti'a comitetului cercuale tienuta in Sebesiu in 12 Iuliu 1874.

Balomiri,
directoru. Secretariulu.

Nr. 841/pol. **Concursu.**

Pentru ocuparea statiunei invetiatoresci la scól'a comunale de fetitie din opidulu Hatiegu se deschide prin acesta concursu, pona in **20 Septembre 1874.** Emolumentele suntu in bani 400 fl. v. a. si cuartiru liberu. —

Concurentiele, cari voru a competa la acésta statiune, se binevoiésca a-si asterne atestatele sele, despre absolvarea cursului preparandialu si cunosciinti'a limbeloru patriei, cu deosebire a limbei romane si maghiare La magistratulu opidanu in Hatiegu.

— Dupa scirea ce o aducu mai multe diuarie, ministriulu de comunicatiune contele Zichy plecá in 19 l. c. dela Pest'a catra Bucuresci. D-sa se duce cu vaporulu pre Dunare si se va intórce pe uscatu via Brasiovu-Pest'a.

— Rozsa Sándor, vestitulu talhariu ungurn fù condemnatu de tribunalulu supremu la mórte prin stréngu. Dinsulu petrece de presinte in temniti'a din Gheri'a.

— (Fug'a lui Bazaine). Pe Bazaine a trebuitu se-lu apuce complitu uritulu intre murii unedi si fortului din insul'a Santei Marguerite. In nóptea de Dominec'a spre Luni a septemanei trecute a fugitu din inchisóre s'a com scimu cu o graba, care nu l'a impiedecatu a-si luá cu sine si obligatele „catrafuse.“ Déca a voitu Bazaine se faca lumei politice, la capetulu astei veri fecunde de sciri senzationale, o nóua neasteptata surprindere cu fug'a s'a, atunci -si a ajunsu scopulu. Amu judecá inse placerea ce 'si-a facutu tragiculu erou alu Metz-ului luandu-o la sanetós'a de prea nevinovata, déca amu acceptá numai motivulu tocmai atinsu.

Sciti ce dice proverbiulu: „fug'a e rusinósa, dér' senatósa.“ Asiá cevasi 'si-o fi cugetatu si la mórte condamnatulu, degradatulu apoi la inchisóre de 20 ani agratiatulu odiniéra maresialu alu Francisi si comandante supremu alu armatei Rhinului. Bazaine numera astadi 62 ani de etate, elu se simte inca in deplina potere, inca se crede capabilu de-a desvoltá, déca nu in Franci'a, in alta tiéra a lumei, o activitate , de care voru trebui se iè notitia cronicarii dilei, de ce se fi asteptatu dér' espirarea celoru 20 ani de captivitate? cá se devina legatu ferecatu de insul'a Santei Marguerite pana la etatea de 82 ani, in care se nu mai póta avé sperantí'a de a satisface nici dorintiei de a trai cá ómenii, nici ambitiunei ce-o posede de a dovedi lumei, ca nu este tradatoriulu ticalosu, cum -lu crede ea? Aceste suntu momentele senatóse, cari au coptu in Bazaine planulu fugei, executatu cu atat'a usiurintia. Intrebarea principala ce agita inse astadi spiritele in Franci'a nu se refere atat'a la motivele, catu la modalitatea fugei captivului din insul'a Margueritei. Cumu de a potutu se se imbarce cu atat'a inlesnire, nu au fostu strajile asiediate in tóte anghiurile fortului, si déca a fostu nu l'a diaritu nici un'a, dormiti'a intrég'a garnisóna comandata spre padi'a lui Bazaine? Primele telegrame sciura a istorisí de o fringhia (funia) sangerata, care s'ar' fi aflatu aternata de feréstr'a captivului. Fringhi'a acést'a romantica s'a deveditu, ca a fostu acatiata numai spre decoratiunea mai inalta a fugei, astadi tienu toti, ca Bazaine a esitu bolerésce din fortu prin o usia, care i s'a lasatu deschisa. Guardistulu respectivu a trebuitu se -si inchida ochii si se -si astupe urechile bine spre a nu vedé si audi nimicu. Ajungundu la tieremu, acolo -lu asteptá pe Bazaine o barca, cu care iute ajunse o corabia italiana anume tocmita pentru scopulu acest'a. Acésta corabia -lu pune pe uscatu la Genu'a, de unde iute ajunse Bazaine la Coloni'a, unde se afla in deplina sanetate, asteptandu sosirea cociei si copiiloru sei.

Soci'a lui Bazaine, tener'a si frumós'a mexicana, jóca unu rolu insemnatu activu in episod'a acést'a a fugei. Dómn'a maresiala cu cateva septemani inainte s'a fostu rogatu de Mac-Mahon, cá acest'a se straforme captivitatea sociului seu, in esiliu pe vietia. Naturalminte Mac-Mahon nu a pututu decatu se refuse o cerere, care nici nu o potea aplacidá fora cointielegerea camerei. Respunsulu la refusulu acest'a a fostu fug'a lui Bazaine. Multi suntu, cari cu tóte aceste credu, ca insusi Mac-Mahon, si cu atatu mai multu regimele seu ar' fi fostu intielesu cu acést'a fuga. Despre Mac-Mahon nu ne vine lesne a crede asemenea; mai multu cá verisimile inse e, ca influintie puternice chiaru din regiunile regimelui lui Mac-Mahon au ajutoratu séu celu pucinu au inchisu ochii facia de multu timpu planuit'a fuga a ex-maresialului Bazaine. Tóta clic'a bonapartista a fostu in jocu, colonelulu de Villete, care de buna vóia a impartitu pana mai pe urma inchisórea cu Bazeine, s'a arestatu in Marseille, cá unu complice principalu. Personalulu inchisórei si garnisón'a din St. Marguerite este cernata si pusa sub cercetare. Regimele francesu facú cu unu cuventu totu ce se cadea a face unui regime in unu casu cá acest'a, candu ei scapá adeca unu prisonieriu insemnatu, — lumea inse neci decumu nu vrea se se abata dela prepusulu, ca chiaru regimele a facutu possibila fug'a lui Bazaine.

Urmari mai insemnate politice cu greu va avé acést'a fuga. Se dicea, ca scopulu lui Bazaine ar' fi fostu a se duce in Spani'a spre a primí o comanda dela Don Carlos, nu este inse eschisa possibilitatea, ca insusi partiti'a bonapartista are de cugetu a jocá in curendu unu tromfu cu infantele seu Bazaine. —

Nr. 4228/pol. 1874. 2—3

Publicatiune.

In urmarea ordinationii in. regiu ministeriu de justitia din 3 Augustu a. c. nr. 22878 se face publicu cunoscutu pentru cunoscienti'a celoru interesati, cá se se scie intocmi dupa acésta, ca, din privinti'a judecatoritei, terminulu pentru publicarea protocólleloru funduaria gatite in tóte comunele impartite la judecatori'a dela Rupea (Cohalmu) si Fagarasiu, care terminu erá defiptu pe 31 Aug. a. c. spre a-si reclamá fia-care dreptulu seu de proprietate, s'a prelungitu acum inca cu 4 luni inainte, ad. pana in **Decembre** finea anului curentu.

Exceptiunea se face numai cu Brulya (Brallern) de pe territoriulu scaunului Cincu-mare, unde pentru ordinarea proprietatiloru, ce acum decurge, inca nu s'au facutu protocóllele funduaria.

Din siedinti'a scaunului judeciale reg. din Sighisióra tienuta in 10 Aug. 1874.

Nr. 3937/v. c. 1874. 2—3

Convocare.

Pentru consultare in momentuós'a causa a arondarei municipialoru, in urm'a ordinatiunei d-lui ministru de interne din 6 Augustu a. c. nr. 33043 si la provocarea d-lui comite supremu, se convóca prin acesta toti membrii comitetului representativu alu comitatului Turdii la siedinti'a straordinaria pre **3 Septembre a. c.** in opidulu Turd'a.

Turd'a in 14 Augustu 1874. —

Vice-comitele comitatului Turd'a.

Alexiu Miksa m/p.
vice-comite.

Nr. 2451 — 1874. 1—2

Escriere de concursu.

Pentru dóua stipendia de cate 315 fl. v. a. usuate de juristii absoluti: Iosifu Rose'a si Eli'a Danila, cestu din urma in an. scol. 1873/4 ascultatoriu de agronomia la Institutulu sup. din Uug. „Altenburg;“ — pentru patru stipendia de cate 84 fl. v. a. usuate de juristii absoluti: Simeonu Margineanu, Ioanu Mihaitianu, Vasiliu Olteanu si Augustinu Popu, tóte din fondatiunea repausatului Dr. de medicina Simeonu Romantiai, devenite curatu vacante; — asemenea si pentru dóua Stipendia de cate 63 fl. v. a. din acceasi fundatiune, unulu usuatu de gimnasistulu absolutu Iacobu Micu, devenitu vacante, si altulu de Augustinu Bunea studente de a IV-a cl. gimn., alu acestui din urma pentru nelegitimarea despre progresulu facutu in studia in anulu scolasteu espiratu pre terminulu prefiptu, dechiaratu de vacante, prin acést'a pana in **15 Septembre a. c. st. n.** se escrie concursu.

La aceste stipendia potu concurge:

1. Numai aceli teneri studenti pauperi, cari suntu nascuti in marele principatu alu Transilvaniei. —
2. Cari au din studia calculi de eminentia si portare morale buna. —
3. Deimpreuna cu auditorii de medicina si de jura acelia, cari se voru aplicá la sciintiele reali pr: technica, montanistica si silvanistica. —
4. Deintre concurenti voru avé preferintia „ceteris paribus“ celi de origine nobili si consangeni piului fundatoriu. —
5. Dela concurenti se cere, cá testimoniale scolastece alaturande la cererile loru concursuali se le dè in origine ori in Copia autenticata, se produca carte de botezu, ér' atestatele de paupertate se fia provediute cu subscierea antistiei comunali si a parochului respectivu, si intarite cu sigilulu comunale si alu parochului, precum si cu subscrierea officiului politicu de cercu; ér' in cetati si opide cu subscrierea parochului si a antistiei cetatiene ori opidane. —

Cererile concursuali astufeliu ajustate voru fi a se substerne pana in terminulu prefiptu, la subsemnatulu Consistoriu metropolitanu. —

Datu Blasiu din siedinti'a consistoriale tienuta la 15/3 Augustu 1874. —

Consistoriulu metropolitanu gr. cath. de Alb'a-Iulia si Fagarasiu.

Nr. 2451 — 1874. 1—3

Escriere de concursu.

Pentru dóua stipendia de cate 52 fl. 50 cr. v. a. dein fundatiunea fericitului episcopu alu Fagarasiului Ioanu Bobu, usuate de gimnasistii absoluti Alesandru Ciavasi si Alesiu Viciu devenite vacante, prin acésta se escrie concursu pana in **15 Septembre a. c. st. n.** —

La acestea stipendia potu concurge teneri studenti de nationalitate romana gr. cath. nascuti in Transilvani'a, cari au calculi de eminentia in studia si portare morale buna. — Concurentii la aceste stipendia au de a-si tramite cererile loru concursuali instruite cu recerutele testimonia scolastice si atestate de botezu si paupertate pre terminulu prefiptu la subsemnatulu Consistoriu metropolitanu.

Datu Blasiu din siedinti'a consistoriale tienuta la 15/3 Augustu 1874. —

Consistoriulu metropolitanu gr. cath. de Alb'a-Iulia si Fagarasiu.

Cursurile

la bursa in 25 Aug. 1874 stá asia:

Galbini imperatesci	—	—	— fl. —	cr. v. a.
Napoleoni	—	—	8 „ 79	„ „
Augsburg	—	—	103 „ 75	„ „
Londonu	—	—	109 „ 65	„ „
Imprumutulu nationalu		—	74 „ 70	„ „
Obligatiile metalice vechi de 5%			71 „ 50	„ „
Obligatiunile rurale ungare			78 „ 25	„ „
„ „ temesiane			77 „ —	„ „
„ „ transilvane			75 „ —	„ „
„ „ croato-slav.			80 „ —	„ „
Actiunile bancei	—	—	975 „ —	„ „
„ creditului	—	—	239 „ 50	„ „

Redactoru respundietoriu
IACOBU MURESIANU.

Editiunea: Cu tiparitulu lui
IOANE GÖTT si fiiu HENRICU.